Lentainiai Hillfort and the Adjacent Settlement

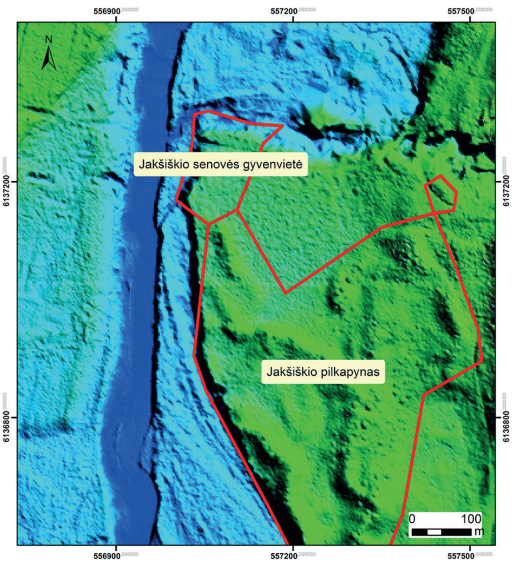
In 2017, 100 m^2 were surveyed and 91.5 m^2 excavated in test pits and trenches in the territory of Lentainiai Hillfort and the adjacent settlement (Kaunas District, Central Lithuania) (Fig. 1). Although a large part of the discovered 5th–9th-century cultural layer from the adjacent settlement had been destroyed through ploughing, some finds indicating economic activity and pits sunk into the natural soil were found in it. An undisturbed cultural layer was discovered in test pits 3–7 at the site of Piliakalnio Street–Road. It lay at a depth of 40–50 cm and was 20–60 cm thick (Fig. 2). A potsherd with a brushed surface, another with a smooth surface, at least one surface of the rest having crumbled, two fragments of clay daub, and several animal bone fragments were discovered in test pit 7. 12 pits dug into natural soil were found in test pits 3, 7, 10–12, 14, and 16. Some of the pits had been destroyed together with the cultural layer and only the surviving part that extended into the natural soil was recorded (test pits 10–12, 14, 16).

Andra Simniškytė

Jakšiškio senovės gyvenvietė

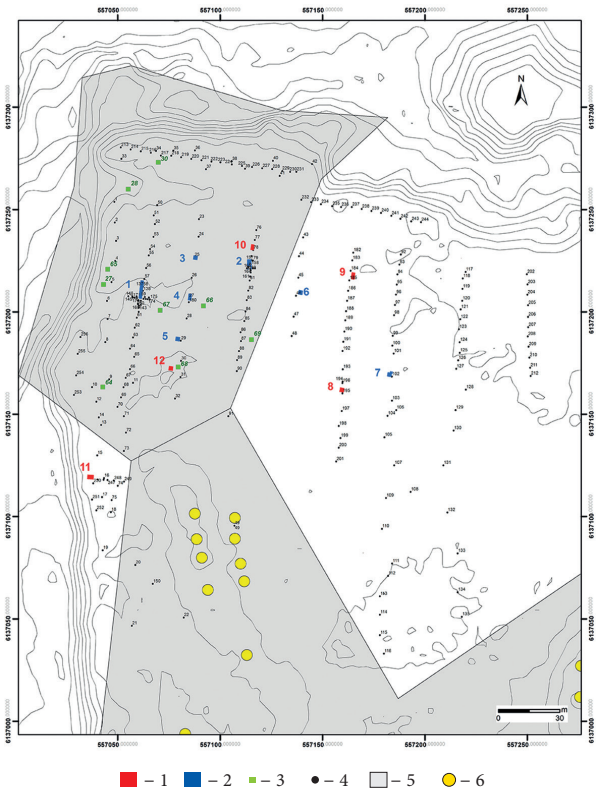
2017 m. buvo tęsiami žvalgomieji tyrinėjimai Jakšiškio senovės gyvenvietėje (Anykščių r., Kavarsko sen.) (UK 34683) (*ATL 2011 metais*, 2012, p. 69–71; *ATL 2016 metais*, 2017, p. 89–95) (1 pav.). Archeologiniai tyrimai 2017 m. vykdyti moksliniais tikslais, kaip sudėtinė mokslinio projekto „Geoarcheologiniai grunto tyrimai kaip priemonė senovės gyvenvietėms pažinti“ (2015–2017), vykdomo LII kartu su Fizinių ir technologijos mokslų centru pagal sutartį su Lietuvos mokslo taryba (MIP–101/2015), dalis. Projekto tikslas – išbandyti įvairius grunto tyrimų metodus antropogeninės veiklos pėdsakams nustatyti. Tiriant Jakšiškio gyvenvietę numatyta patikslinti kultūrinio sluoksnio paplitimą, surinkti daugiau duomenų apie gyvenvietės chronologiją bei įvertinti grunto geocheminių tyrimų metodikos efektyvumą nustatant antropogeninės veiklos pėdsakus prasto matomumo sąlygomis.

Archeologinių tyrimų metu buvo tikrinamos grunto savybių – fosforo kiekio, magnetinio imlumo bei organinės medžiagos – reikšmių padidėjimo vietos. Jos nustatytos atlikus gyvenvietės zondavimą kalamuoju gruntotraukiu (padaryti 256 zondai), surinkus ir ištyrus jų grunto bandinius. Pagrindiniai zondavimo, ėminių rinkimo ir bandinių tyrimų darbai, vykdant minėtą projektą, vyko 2016 m. (*ATL 2016 metais*, 2017, p. 89–95). 2017 m. padaryta 12

1 pav. Jakšiškio gyvenvietė ir pilkapynas. A. Simniškytės brėž.

Fig. 1. Jakšiškis Settlement and Barrow Cemetery.

2 pav. Gręžinių ir tirtų plotų situacija: 1 – 2017 m. tirti plotai; 2 – 2016 m. tirti plotai; 3 – 2009–2010 m. tirti plotai (ne pagal mastelį); 4 – zondai 1–256; 5 – kultūros vertybių teritorijos; 6 – pilkapiai. A. Simniškytės brėž.

Fig. 2. Situation of the boreholes and excavated areas: 1 – areas excavated in 2017; 2 – areas excavated in 2016; 3 – areas excavated in 2009–2010 (not to scale); 4 – boreholes 1–256; 5 – cultural heritage territory; 6 – barrows.

papildomų zondų (zondai 245–256). Remiantis iš zondų gauta informacija, buvo pasirinktos tyrimų vietos. 2017 m. ištirti 5 šurfai (4–6 m^2 dydžio), iš viso 22,25 m^2 plotas. Tyrinėtos vietos toliau vadinamos plotais, jų numeracija tęstinė (plotai 8–12) (2 pav.). 3 plotai buvo ištirti padidėjusio fosforo kiekio vietose (plotai 9, 11, 12), vienas – magnetinio imlumo anomalijos vietoje (plotas 10), dar vienas (plotas 8) ištirtas ten, kur jokių grunto savybių anomalijų nepastebėta.

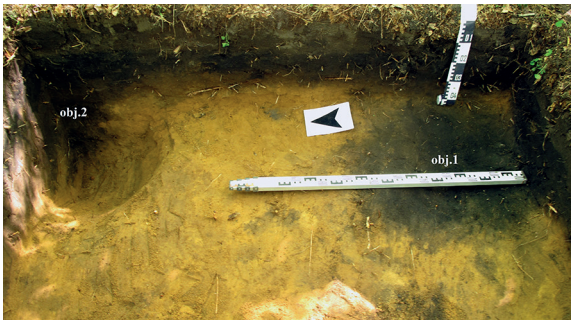
Intensyviausias kultūrinis sluoksnis nustatytas plote 11, kuris yra ir už šiuo metu nustatytos gyvenvietės teritorijos. Nors ankstesnių metų tyrimų metu čia pastebėta daugiau fosforo (Simniškytė A., Selskienė A., Kraštovaizdžio tyrimai Jakšiškio mikroregione. Senovės gyvenviečių paieškos ir fosforo kokybinio testo panaudojimas, *LA*, 2012, t. 38, p. 141–172), tačiau surinkti grunto bandiniai buvo „magnetiškai ramūs“, o pati zona faktiškai jau siekė pilkapyno teritoriją, todėl traktuota kaip gyvenvietės pakraštys (2 pav.). Atlikus daugiau fosforo tyrimų ir jų rezultatus patikrinus archeologinių tyrimu metu, nustatyta, jog čia yra iki 20 cm storio kultūrinis sluoksnis su radiniais bei įgilintų struktūrų. Papildomas zondavimas ploto aplinkoje (zondai 245–252) parodė, jog kultūrinis sluoksnis už nustatytos teritorijos ribų tęsiasi dar bent 15 m į Š ir R nuo ploto 11. Gana aiškus keliolikos cm storio kultūrinio sluoksnio horizontas išsiskyrė ir plote 9, tačiau radinių jame rasta nedaug, vos kelios smulkios lipdytos keramikos šukelės. Magnetinio imlumo anomalijų aplinkoje ištirtame plote 10 kultūrinis sluoksnis buvo matomas kaip nežymiai tamsesnis ruožas miškožemio apačioje. Jame aptikta radinių, tarp jų ir degusios keramikos šukių. Plotuose 8 ir 12 kultūrinio sluoksnio ir radinių nenustatyta.

Plotuose 8, 10, 11 registruoti 5 objektai. 3 iš jų aptikti plote 11. Tai 75x60 cm dydžio, 20 cm gylio plokščiadugnė duobė – *objektas 1* (3 pav.), kurioje aptikta degusių akmenų ir degusios medienos koncentracija, galbūt stulpo liekanos. Medienos mėginys C^{14} metodu datuotas laikotarpiu tarp 685 ir 891 AD (1 σ). Kiti du objektai – tai 15 cm skersmens, 8 cm gylio stulpavietė (?) bei neaiškios kilmės ir paskirties objekto 2

dalis, kuri siaurėdama tęsėsi iki 1 m gylio, vietomis su juosvais degėsingais intarpais bei geltono smėlio lęšiais jos šonuose, kurie galbūt rodo duobės kraštų griūtį ar nevienalaikį duobės užslinkimą (3 pav.). Plotuose 8 ir 10 kaip atskiri objektai registruotos pilkšvos maždaug 40 cm skersmens, iki keliasdešimt cm gylio duobės formos struktūros. Radinių objektuose nerasta, tik minėtoje stulpavietėje aptikta viena lipdytos keramikos šukė.

Radinių aptikta trijuose plotuose (plotai 9, 10, 11), suregistruota 144. Daugiausia rasta keramikos (bendras svoris – 727 g), individualiai suregistruotos 139 šukės: plote 11 – 118 šukių, plote 10 – 19 šukių, plote 9 – 2 šukės. Dominavo lipdytos keramikos šukės lygiu ir galbūt lygiu paviršiumi – 57 fragmentai (286 g) (4 pav.). Sprendžiant pagal pakraštėlius, indai buvo stačiomis sienelėmis, tiesiu ar į vidų kiek įlenktu kakliuku. Vienas indas galėjęs būti šiek tiek profiliuotas. Grublėtosios keramikos rasta nedaug – 13 šukių (46 g), po 3 šukes – gludintu ir brūkšniuotu paviršiumi. Plote 11 aptikta apžiestos keramikos profiliuotu pakraštėliu, taip pat puoštos lygiagrečių linijų ornamentu – 8 šukės (33 g) (4 pav.), plote 10 – smulkios kaimiškos keramikos (?) – 4 šukės (16 g). Be keramikos, rasti 2 titnago radiniai, šiek tiek degusio molio (22 g) ir kaulinės medžiagos (10 g).

Ankstyviausi radiniai gyvenvietėje – titnaginiai, viena skeltė gali būti datuojama mezolito laikotarpiu. Kelios brūkšniuotosios keramikos šukės iš ploto 10 datuojamos I–III a. po Kr. pagal analogijas su keramika iš 2016 m. netoliese tirto ploto 2. Keramika lygiu paviršiumi dominavo gyvenvietės PV dalyje, kuri pagal plote 11 surinktą medžiagą ir C^{14} datuota VII a. pabaiga – IX a. Čia taip pat rastos kelios apžiestos XIII–XIV a. (?) šukės. Pačios vėlyviausios – plote 10 rastos kelios smulkios apžiestos kaimiškosios keramikos šukės.

3 pav. Objektai 1 ir 2 plote 1. A. Simniškytės nuotr.
Fig. 3. Objects 1 and 2 in area 1.

4 pav. Keramika iš ploto 11. A. Simniškytės nuotr.
Fig. 4. Pottery from area 11.

Tyrimų metu nustatyta, jog gyvenvietės pėdsakų esama į P ir R nuo dabar nustatytų jos ribų. Ribas reikėtų koreguoti atsižvelgiant į 2016–2017 m. tyrimų rezultatus.

Jakšiškis Ancient Settlement

In 2017, a field evaluation was conducted at Jakšiškis Ancient Settlement (Fig. 1) in order

to check the incidence of the cultural layer, collect more data about the settlement's chronology, and evaluate the effectiveness of the geochemical soil testing methods in identifying traces of anthropogenic activity under conditions of poor visibility. During the investigation, locations with increased soil property values: phosphorus quantity, magnetic susceptibility, and organic material were checked. These had been identified through a survey of the settlement using a driven soil probe (256 boreholes) and an analysis of the soil samples. The excavation locations were selected on the basis of the information obtained from the cores. In 2017, five 4–6 m^2 test pits (totalling 22.25 m^2) were excavated (Fig. 2).

The richest cultural layer with finds and sunken structures was identified in area 11, which is currently outside the boundaries of the territory of the established settlement. A cultural layer with finds was also recorded in areas 9 and 10. No cultural layer with finds was identified in areas 8 and 12. In all, five objects were registered: two pits – objects 1 and 2 (Fig. 3), one of them with charred stones and burnt wood, which was C^{14} dated to the late 7th–9th centuries, one posthole, and finally two objects with no clear origin or purpose. No finds were discovered in the objects aside from one potsherd in the posthole. Pottery was the investigation's most numerous find (a total of 727 g with 138 sherds being registered). Hand built pottery with smooth surfaces predominated, followed by moderate quantities of pottery with rough surfaces and partly thrown pottery and only isolated sherds of pottery with burnished and brushed surfaces. In addition to the pottery, two flint finds, 22 g of clay daub, and 10 g bone material were found.

The earliest finds at the settlement were flint, one blade perhaps dating to the Mesolithic. Several sherds of brushed pottery date to the 1st–3rd centuries. Pottery with smooth surfaces predominated in the SW part of the settlement, which, based on the radiocarbon dated material collected in area 11, dates to the late 7th–9th centuries. Several sherds of partly thrown 13th–14th-century (?) pottery were also found at this location. The latest were several small sherds of partly thrown rustic pottery.

Andra Simniškytė, Rokas Vengalis

Kupiškio piliakalnis

Kupiškio, Aukštupėnų piliakalnis (UK 23819) yra Kupiškio miesto Š dalyje, 8–20 m aukščio kalvoje, kurią iš Š supa Aukštupio upelis, iš V – Lėvens slėnis, iš R – užpelkėję daubos, kalva P siekia gretimą aukštumą. Aikštelė ovali, pailga Š–P kryptimi, 110x40 m dydžio, su pylimo pėdsakais jos P gale. Š, R ir P šlaituose 4–4,5 m žemiau aikštelės krašto buvo iškastas griovys, už kurio supiltas 280 m ilgio pylimas. Piliakalnio R ir P papėdėje 5 ha plote matomi papėdės gyvenvietės pėdsakai. LNM ir Kupiškio krašto muziejuje saugoma keliasdešimt lipdytos keramikos šukių lygiu, grublėtu ir gnaibytu paviršiumi. Piliakalnio ir gyvenvietės kompleksas datuojamas I tūkst. – II tūkst. pradžia.

Piliakalnis anksčiau netyrinėtas, jo mokslinio pažinimo iniciatyvos ėmėsi Kupiškio rajono savivaldybė, kurios užsakymu – siekiant nustatyti kultūrinio sluoksnio paplitimą ir storį piliakalnio aikštelėje – 2017 m. atlikti geoarcheologiniai ir geofizikiniai žvalgymai. Geoarcheologiniai žvalgymai atlikti naudojant geologinius kalamus gruntotraukius. Skersai ir išilgai piliakalnio aikštelėje, taip pat šlaituose bei papėdėje eilėmis padaryta 150 zondų, paliekant keliolikos metrų tarpus tarp eilių ir 5 m tarpus tarp gręžinių tose eilėse, pagal poreikį